

slovenskou pobočku. Tím začala současně naše cesta do katolické církve. Byli jsme přijati o velikonocích 1995.

Za 20 let trvání české Ligy se podařilo vybudovat malou organizaci tady avětší na Slovensku. Tam je víc katolíků, větší zájem a velmi schopné vedení. Postupně je naše činnost přijímána a uznávána. Je pro nás radostné pracovat se snoubenci, manželi a rodinami, kteří chtějí žít čistě, v souladu s Božím plánem.

V prvních letech používala Liga učebnici a materiály přeložené z angličtiny. V roce 2005 se podařilo vydat vlastní učebnici, nejdříve ve slovenštině a pak v českém, anglickém a gruzinském překladu. Autory jsou Jozef a Simona Predáčovi, vedoucí pár slovenské Ligy. Vychází členský bulletin a další publikace. V současné době má Liga v ČR 11 dobrovolných učitelských párů a podobný počet na Slovensku. Při společných setkáních jsme jedná velká rodina. Vzájemně se obohacujeme a povzbuzujeme. Dnes na Křemešníku můžeme za tuto skutečnost Pánu Bohu děkovat a současně prosit o další spolupracovníky k rozšíření našeho apoštolátu.

Jsem přesvědčen, že společnost, která přijímá a praktikuje antikoncepční životní styl, nemůže eliminovat potraty a rozvody a ještě další zla, a potažmo nemá ani společnost, ani církev v takových zemích budoucnost. Pravda je ale krásná a přitahuje – a na konci vítězí. Pokračujme trpělivě ve víře, že Bůh ve svém čase naší věrnost odmění a zasetá semínka vyjdou a ponesou ovoce.

Modlitbička spokojného dieťaťa

(z vašich E-mailov)

Dobrý deň.

S týmto sa musím s Vami podeliť na margo včerajšej prednášky o ekologickom dojčení. ☺ V noci po prednáške mi prišla od kamarátky SMS z opačného konca Slovenska:

Darko (ich 2 ročný prvorođený syn) sa večer úplne vážne modlil takto:

„Otče náš, ktorý si na nebesiach, ďakujeme za maminkyne ciciky. Doble Pane Bože?“

Nasledoval výbuch smiechu a radosť rodičov, ktorí dúfajú, že to nepovie nahlas v kostole, lebo ho asi budú musieť odstaviť po 2 rokoch úspešného ekologického už len prikrmovania (popri druhom bábätku). ☺

No veru, dobre on vie čo je dobré a za čo sa oplatí ďakovať. ☺

Vďaka ešte raz veeelmi užitočné informácie na kurze.

NOVINY Z RODINY LPP vydáva pětkrát ročně jako členský bulletin Ústředí Ligy pár páru České republiky, o.s. Davida Michaela Prentisovi, Fügnerova 143/9, 272 01 Kladno, tel: 312 686 642, e-mail: lpp@lpp.cz, internet: www.lpp.cz, číslo účtu: 215 288 136/0300. Minimální členský příspěvek 150 Kč / 12,- € ročně. Adresa na Slovensku: LPP, Manželia Jozef a Simona Predáčovi, Slovenskej armády 15, 953 01 Zlaté Moravce, tel.: 037-6421426, e-mail: lpp@lpp.sk, internet: www.lpp.sk, číslo účtu: 207 215 6257/0200. Kurzy PPR pro manžele a snoubence – 4 setkání po 2½ hodinách, většinou v měsíčních intervalech. Kurzovné: v ČR 300 Kč, v SR 15,- € za pár. Jsme vděční za příspěvky pro práci Ligy.

Svědectví a Cyklus

David Prentis

Nedávno jsme dostali následující e-mail:

Vážení,

rozhodla jsem se poslat Vám svou zkušenost s používáním PPR. Jsem vdaná 9 let a PPR jsem se naučila z brožurky od CENAP v Brně, posléze jsem si objednala i učebnice u Vás a byla s nimi velmi spokojena. Ačkoli mi má paní gynekoložka řekla, že budu mít problém s otěhotněním (dlouhé, nepravidelné cykly), obě děti jsme počali (při správném načasování) vždy 1. měsíc. Teď, po 5 letech jsme se rozhodli pro další miminko. Cykly mám pořád dlouhé, ale přesně vím, co a jak funguje, kdy nastupuje hlenový příznak, ovulace je až kolem 20-23. dne. Opět jsme vše načasovali :-)), a k velkému údivu zmíněné dr. jsem otěhotněla opět 1. měsíc. Paní doktorku jsem upozorňovala, že těhotenství je „mladší“ o 10 dnů, než se normálně počítá, nicméně triple testy mi vzala v 16. týdně, ačkoli já byla ani ne v 15. Teď už vím, že jsem měla odmítnout, nebo si trvat na pozdějším odběru krve. Výsledky dopadly špatně, nicméně na genetickém ultrazvuku vše v pořádku. Moc mě mrzí a jistě i Vy s tím máte mnoho zkušeností, že nás ženy používající PPR a znající dokonale své tělo, neberou lékaři jako partnery. Jen pro doplnění – pan Doc. P., který mi genetický ultrazvuk dělal, shledal stáří plodu přesně podle mého výpočtu. Moc jsem přemýšlela, k čemu to vše bylo, Bůh přece vždy má nějaký důvod. Možná mám teď ideální možnost, když o tom mluvím se svými nevěřícími kamarádkami, zmínit PPR, že mi to v téhle situaci moc moc pomohlo atd. Ne vždy se o tom lehce mluví. Nyní jsem na konci 5. měsíce a na mimi se moc těším. Přeji Vám mnoho úspěchů ve Vaší nelehké práci. S pozdravem,

M. O.

Opakovaně se stává, že gynekologové odmítají brát STM záznamy našich členek vážně. Trvají tvrději na tom, že se věk dítěte a odhad data porodu vypočítává podle ženou udaného data prvního dne poslední menstruace. Používají tabulky založené na pravidlu dr. Nägeleho z 19. století, které předpokládá, že k ovulaci a potažmo k početí došlo 14. dne cyklu (viz učebnice, str. 85). Musíme mít pro tyto gynekology pochopení. Na univerzitě se nenaučili nic o STM. Počet žen, které používají tuto metodu je žel mizivý; gynekolog se setkává s takovou ženou asi jednou za pár let. Pro ostatní ženy je Nägeleho pravidlo nepřesnějším způsobem odhadu, který je k dispozici. Navíc je patrně rozšířeno,

co Dr. Rötzer označoval jako mýtus standardního 28-denního cyklu s ovulací 14. dne. Sám ukazoval mnoho plodných cyklů, které této představě neodpovídaly. Naše dopisovatelka je klasický případ. Její cykly jsou zřejmě pravidelně delší než ta „norma“ 28-denního cyklu, a ovulace bývá o 6 až 9 dní později než očekávaný 14. den. Pro plodnost cyklu není rozhodující jeho délka, ale skutečnost, zda dojde k ovulaci, či nikoli. Gynekologové ovšem neočekávají, většinou oprávněně, že má nějaká žena odborné znalosti průběhu svých cyklů, jako uživatelky STM, které případně mají leta praxe. Proto nejsou ochotní brát tvrzení takových žen o termínu početí vážně.

Jak postupovat? Žena, která používá STM, ví, že lze věk dítěte a předpokládaný termín porodu určit přesněji podle Premova pravidla: 1. den trvalého teplotního vzestupu - 7 dnů + 9 měsíců (učebnice, str. 86). Když žena zjistí, že 1. dnem vzestupu je např. 23. den cyklu (a nikoli 14. den), vypočítá který den by byl prvním dnem cyklu, kdyby byl 23. den cyklu 14. dnem. V tomto případě je to 10. den cyklu (23-13 = 10). Žena udá datum 10. dne cyklu pro pana doktora jako upravený první den menstruace. **Tento den** bude zapsán do všech papírů a do počítače a **bude tím neměnitelný!** Protože ale máme povinnost mluvit pravdu a chceme naše gynekology vzdělávat, může žena ukázat panu doktorovi své STM záznamy, případně při druhé návštěvě, a zkusit mu vysvětlit okolnosti.

Pokud by měl někdo skrupule kvůli otázce morálnosti tohoto postupu, chtěl bych čtenáře upozornit, že je opravdu důležité, aby lékaři měli pokud možno pravdivé údaje o stavu vývoje dítěte. Jinak bude první ultrazvuk ukazovat, že je dítě příliš malé na svůj věk, jak např. píše naše dopisovatelka, a lékař bude nutit ženu k nepotřebným testům. Matka rozhodnutá nenechat své dítě zabít umělým potratem by měla odmítat triple test, který je zbytečný, a rozhodně všechny invazivní testy, jako vyšetření plodové vody, placenty nebo krve pupeční šňůry, které mají asi 2% riziko zranění dítěte a 1% (!) **riziko** úmrtí dítěte spontánním potratem. Chyby v odhadu stavu vývoje dítěte působí matkám zbytečný stres. Nejspíše bude gynekolog vyžadovat i předčasně indukovaný porod. To všechno je pro matku nepříjemné a pro dítě případně nebezpečné.

Příkladem otěhotnění při opožděné ovulaci je následující záznam ze sbírky Dr. Rötzera. Tato žena mívá cykly normální délky, ale s opožděnou ovulací a tím zároveň krátkou luteální fází. Případná nedostatečná délka luteální fáze mohla být důvodem, proč se jí dříve nedařilo otěhotnět. V tomto cyklu, ve kterém došlo k ovulaci ještě později než obvykle, otěhotněla. Důvodem opoždění ovulace byla zřejmě cesta do ciziny, která působila stres. Organismu se teprve při třetím pokusu podařilo ovulovat (viz tři hlenové epizody).

Zkuste hodnotit záznam. S předpokladem, že žena neměla před 8. dnem cyklu hlen, jaká je délka hlenové epizody pro účel rozhodování používání pravidla posledního suchého dne? Jaké datum by měla žena hlásit svému lékaři jako upravený „první den poslední menstruace“ s předpokladem, že lékař nemá znalosti o STM?

Myslím na všechkých těchto konkrétních manželů, kteří vytrvali napřík takýmto zavádějícím tvrzením a sú pre nás v LPP povzbudením, že služba, o ktorú sa usilujeme, má zmysel. Myslím aj na všetkých kňazov a diakonov a všetkých tých, ktorí sú nám manželom pomocou a orientáciou. Sme všetci „na jednej lodi“ a nemôžeme veslovať každý iným smerom.

Touto recenziou nechceme nikoho „potopiť“. Modlíme sa za to, aby sme sa šťastne doplavili do nebeského prístavu!

20 let Ligy pár páru v ČR a SR

projev při pouti LPP na Křemešniku, 29. května 2011

David Prentis

Vítám vás na pouť Ligy pár páru k 20. výročí jejího působení v České republice a na Slovensku. Chtěl bych říci pár slov k důvodům, proč jsme sem před dvaceti lety přišli a začali tuto práci.

Když jsem studoval evangelickou teologii v Tubinkách v Německu v šedesátých letech minulého století, zajímala mě otázka, jak čelí Církev komunismu. Chtěl jsem pokračovat ve studiu v komunistické zemi, a tato možnost se otevřela právě v Československu. Zdálo se dokonce, že bych mohl působit jako farář. Nastala ale normalizace, a soudruzi mi neprodloužili vízum. Našel jsem tu ale manželku, což mě velice těšilo. Nicméně mi zůstala otázka, jestli je to jediný smysl mého seznámení s touto zemí. Nedalo se nic dělat; stal jsem se farářem v západním Německu.

Chtěli jsme s manželkou plánovat rodinu. Jako evangelici jsme nevěděli, že je v antikoncepci problém. Používali jsme pilulku. Nevěděli jsme, že může působit abortivně. Manželka vyvinula odpor proti pilulce, kterou brala jen kvůli mému pohodlí, a když jsme objevili učebnici Dr. Rötzera o STM, přešli jsme na PPR. To mělo pozitivní vliv na náš vztah.

Kvůli dětem jsme se stěhovali do mé vlasti, Velké Británie. Tam, ve Skotsku, jsme zjistili, že kolega, též farář skotské církve, také s manželkou používá PPR. Seznámili nás s americkou organizací The Couple to Couple League – Liga pár páru. Tam jsem poprvé slyšel teologické argumenty pro PPR, které mě přesvědčily, že antikoncepční mentalita působí negativní postoj vůči dětem a ve-de k potratům. Ruší také manželský vztah (jak jsme sami zažili), a to vede k rozvodům. V té době jsme zažili tři rozvody v kruhu známých a příbuzných, což bylo velmi bolestivé. Rozhodl jsem, že, když má antikoncepce tak negativní dopad a PPR naopak pozitivní vliv na manželství, musíme PPR propagovat, zvláště proto, že to skoro nikdo nedělá. Prodělali jsme školení na učitelský pár Ligy.

Ve Skotsku byla možnost učit PPR omezená. Naše činnost nebyla pozitivně hodnocena vedením skotské církve. Problémy rostly, a konečně mě kvůli mému angažmá v hnutí pro život vyhodili.

To všechno se stalo v době Sametové revoluce. Otevřely se hranice a my jsme byli volní a ochotní přijmout pověření Ligy, abychom založili její česko-

Mylný názor Maxa Kašparů, že je na manželoch „na spojení ich viery, lásky, dobrej vôle a svedomia, ako vysoko k tomuto ideálu vystúpia“ celkom zreteľne vyvracia posynodálna exhortácia *Familiaris consortio*, ktorá vyjadrila vo svojom závere, že táto **mravná norma nemôže byť považovaná len za ideál**:

„...[manželia] nemôžu sa dívať na zákon len ako na číry ideál, ktoré sa má dosiahnuť v budúcnosti, ale majú ho považovať za príkaz Krista Pána, aby usilovne prekonávali ťažkosti. „Preto takzvaný ‚zákon postupnosti‘ – čiže postupné napredovanie – nie je to isté ako ‚postupnosť zákona‘; akoby v Božom zákone jestvovali rozličné stupne a formy prikázania platného pre rôznych ľudí a rozličné stavy. Všetci manželia sú v manželstve podľa Božieho zákona povolaní na svätosť. Toto vznešené povolanie sa uskutočňuje natoľko, nakoľko je ľudská osoba schopná s duševnou vyrovnanosťou a s dôverou v Božiu milosť a vo vlastnú vôľu odpovedať na Božie prikázania. Práve preto si Cirkev vo svojej výchovateľskej starostlivosti praje, aby manželia predovšetkým jasne poznali učenie encykliky *Humanae vitae* ako záväzné pre svoj pohlavný život a aby sa úprimne usilovali vytvárať podmienky nevyhnutné pre zachovávanie tejto normy“ (FC 34).

Čo dodať na záver?

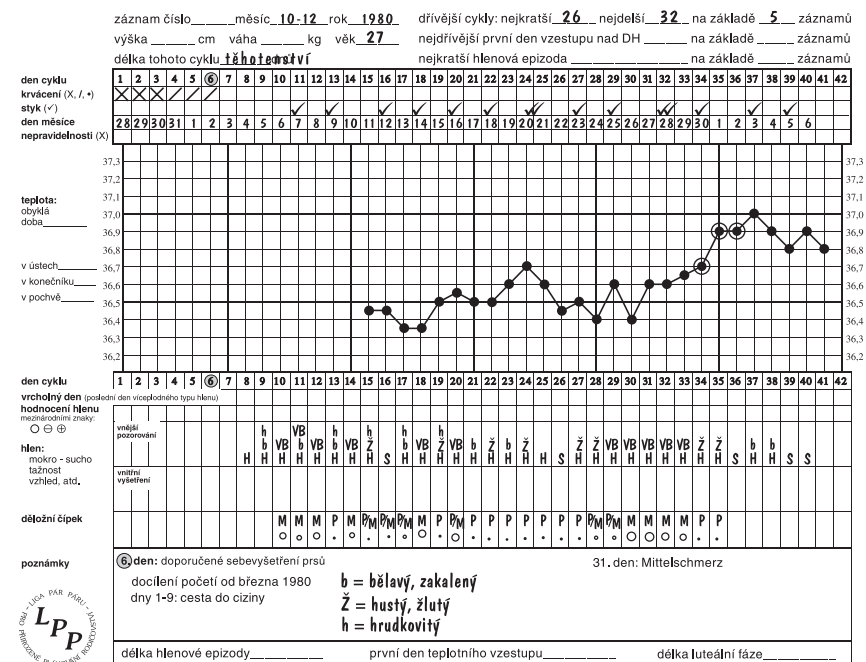
Poznám mnohé manželské páry, ktoré naozaj úprimne zápasia o mravnú čistotu. Mnohí majú zdravotné ťažkosti a objektívny dôvod, aby predchádzali tehotenstvu. PPR je pre nich prostriedok zachovania manželskej lásky a čistoty. Teplomer nie je pre nich premetom adorácie... Zdržanlivosť, ktorú prijímajú do svojho života, je vyjadrením lásky – tej lásky, ktorá sa vie zriekať, namáhať a obetovať sa.

Preto výroky Maxa Kašparů v tejto knihe ma veľmi sklamali. A nielen to, pociťujem ich ako úder pod pás „od vlastných“ všetkým, ktorí sa usilujú žiť s Pánom v dôvere, že On nám nechce zle a chráni naše dobro. Nik z nás netvrdí, že vďaka PPR žijeme bez hriechu... Bojujeme, padáme, vstávame, ale snažíme sa. Osobné zlyhania však tiež nie sú dôvodom na to, aby sme odmietli objektívnu pravdu a mravnú normu. Chcelo by sa mi slušne poprosiť: vy, ktorým bolo zverené poslanie, aby ste stáli pred nami ako predstavitelia Katolíckej cirkvi, nedávajte nám takéto údery. Potrebujeme od vás počuť pravdu, nie subjektívne názory, ktoré nás zneisťujú.

Spomínam si na Scotta Hahna, ktorý ešte ako presbyteriánsky pastor odmietol funkciu dekana fakulty, kým si nebol istý, že to, čo učí, je v zhode s pravdou. Sám o tom hovorí:

„...nie je svete nič, čo by som robil radšej, než učiť v seminári. Ale ja chcem vedieť, či učím pravdu. Pretože raz budem stáť pred Bohom a vydám počet z toho, čo som učil jeho ľud.“

5 Kippley, J. F.: *Sex and the Marriage Covenant. A Basis for Morality*. Pracovný preklad v rukopise, archív Ligy pár páru, v slovenskom jazyku nepublikovaný.

[Prof. MUDr. Josef Rötzer, Elisabeth Rötzer, *Die Frau und ihr persönlicher Zyklus – von der Vorpubertät bis in die Wechseljahre*, 2. vydání, Islikon, 2010, str. 143]

Najnovšie výsledky prieskumu ako antikoncepcia ovplyvňuje počet potratov.

V januári 2011 boli publikované v časopise *Contraception* výsledky prieskumu, ktorý sa týkal asi 2000 španielskych žien vo veku 15 až 49 rokov a ktorý sa robil každé dva roky v období od r. 1997 do r. 2007. V priebehu tohto obdobia **stúpol počet žien užívajúcich antikoncepciu z 49,1% na 79,9%**. Pritom používanie kondómov stúplo z 21% na 38,8% a antikoncepčných tabletiiek z 14,2% na 20,3%. Naproti tomu klesla sterilizácia žien a zavádzanie vnútromaternicových teliesok. **V priebehu rovnakého obdobia stúpla potratovosť z 5,42 na 11,49 na každých 1000 žien.** Autori štúdie tvrdia, že takéto zistenie nečakali, hoci ide o známy fakt, potvrdený aj inými štúdiami.

[Zdroj: časopis *Contraception* 1/2011. Studie: Antikoncepční pilulka ochuzuje organizmus o důležité vitamíny, antioxidanty.]

V letadle hrozí cestujícím riziko žilní trombózy

Toto potvrdzuje věda, ale nepřímou se také uvádí, že nemáme podléhat panice. Riziko žilní trombózy je 1: 4.656 a přetrvá ještě minimálně dva týdny po letu. Prevence, léky nebo elastické punčochy jsou vhodné u lidí s rizikovými faktory, jako je nadváha, výrazná nadprůměrná či podprůměrná velikost těla a **užívání hormonální antikoncepcie**. [naše zdůraznění]

[RNDr. Eva Holubová v časopisu *Lékárna*, č. 3, 2011, www.magazin-lekarna.cz]

Max Kašparů: Do výšky volím pád

(časť o manželskej morálke)

Mária Schindlerová

Oblúbený autor, psychiater a stály diakon Katolíckej cirkvi Max Kašparů napísal viaceré knihy. Sú v nich povzbudivé inšpirácie a cenné postrehy. V knihe *Do výšky volím pád* je však niekoľko zahmlievajúcich tvrdení, ktoré sú v rozpore s učením magistéria Katolíckej cirkvi, a preto chceme dnes na ne v tomto príspevku upozorniť. Ide najmä o jeho vyjadrenia k sexuálnej etike, kde hovorí takto:

„V oblasti manželského života a otázky umele regulovanej reprodukcie zastávam stanovisko: „Nielen, ale aj...“ Stotožňujem sa s názormi tých biskupských konferencií, ktoré odporúčali nielen rešpektovať pápežské učenie, ale taktiež riadiť sa vlastným svedomím.“

Hoci v úvode hovorí, že nemôže mať iný názor ako Katolícka cirkev, predsa predkladá čitateľom postoj odlišný:

„...pápežské učenie v encyklike *Humanae Vitae* kladie v spásnej výzve i v pedagogickom zámere pred manželskú dvojicu vysoký morálny ideál – viditeľný, zreteľný a zrejmy. ... Manželia vedia, čo je v tomto smere najdokonalejšie, a je na nich, na spojení ich viery, lásky, dobrej vôle a svedomia, ako vysoko k tomuto ideálu vystúpia.“¹

„...odporúčam im, aby v modlitbe úprimne a pokorne, bez sebecka a pýchy, zvážili svoju situáciu, poradili sa vážne so svojím svedomím a rozhodli sa. Svedomie musí byť posledným garantom ich konania.“²

Na inom mieste, kde Max Kašparů hovorí o tom, ako vníma prax manželov, rozdeľuje ich len na dve skupiny – na jednu, ktorí o metódach prirodzeného plánovania rodičovstva nič nevedia, a na druhú skupinu – tých, ktorí na týchto metódach postavili celú svoju kresťanskú dokonalosť. Mierne ironicky potom hovorí:

„...život pretvárinky, pýchy, tvrdosti a sebecka voči blížnemu sa veľkoryso prehliada, avšak teplomer na meranie bazálnych teplôt je predmetom hodným permanentnej adorácie. Mám niekedy dojem, že viac ako bazálne teploty si ním títo ľudia merajú svoj vzťah k Hospodinovi. A pritom je sexualita v Desatore až na šiestom mieste.“³

Po prečítaní týchto tvrdení sa mi vynárajú v mysli tieto reakcie: áno, sexualita je až na šiestom mieste, ale na prvom mieste je v Desatore to, či uznávam Božiu autoritu. Ak áno, potom konštatovanie, že „svedomie musí byť posledným garantom ich konania“, je zavádzajúce.

Nemôžeme obhajovať svedomie ako absolútnu autoritu a absolútne meradlo mravnosti konania. Znamenalo by to, že veríme vo vlastnú neomylnosť. **Svedomie neurčuje, čo je dobré a čo je zlé, ním to poznávame.**

1 Porov. Kašparů, M.: *Do výšky volím pád*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2008, s. 127.

2 Porov. Kašparů, M.: *Do výšky volím pád*, s. 129.

3 Porov. Kašparů, M.: *Do výšky volím pád*, s. 126.

A čo dodať k ďalšiemu odporúčaní Maxa Kašparů, aby manželia rešpektovali „nielen pápežské učenie, ale aj riadili sa vlastným svedomím“? Vari je mravná norma v rozpore so svedomím? Určuje ju Cirkev? Ona predsa nevytvára morálne zásady, ani neurčuje, čo je dobré a zlé. Ona nás orientuje, ako Matka a Učiteľka. Boh nás nenechal v neistote. Ako hovorí Scott Hahn:

„Neverím, že by nás Boh nechal s jednou knihou (Písmom) a svojím Duchom, zvlášť keď mohol predvídať anarchiu, ktorá by vznikla, keby tak neurobil. Zanechal nám svoju Cirkev, aby sa správne interpretovalo a zachovávalo Písmo.“⁴

Morálka nie je záležitosť osobných preferencií či názorov. Ak teda napr. manželia uvažujú nad používaním antikoncepcie, napr. prezervatívom alebo nad praktizovaním prerušovaného styku – lebo „cítia“, že by to mohlo vyriešiť ich problémy a na druhej strane vedia, že „Cirkev hovorí antikoncepcii „nie“, kde je pravda? Je možné, aby bola tam, aj tam? Alebo – logicky – je niektorý názor mylný?

Nemôžeme za objektívnu pravdu vyhlasovať svoje pocity. Správne svedomie je to, ktoré je v zhode s pravdou. Katechizmus nám odporúča osvojovať si Božie slovo, ktoré je svetlom na našej ceste, prosiť si dary Ducha Svätého a nechať sa viesť učením predkladaným autoritou Cirkvi (porov. KKC 1785).

Definuje morálne svedomie ako úsudok rozumu, ktorým človek poznáva morálnu akosť konkrétneho činu. (KKC 1796). Ale pripomína aj povinnosť formovať svedomie:

„Dobre formované svedomie je správne a pravdivé. Vynáša svoje úsudky v súlade s rozumom a v zhode s pravým dobrom. ... **Výchova svedomia je nevyhnutná, lebo ľudia sú vystavení negatívnym vplyvom a hriech ich pokúša, aby dali prednosť vlastnému úsudku a odmietli učenie predkladané autoritou Cirkvi**“ (KKC 1783).

Ďalej hovorí Katechizmus o mylnom svedomí:

„Keď je svedomie postavené pred morálnu voľbu, môže vyniesť alebo správny úsudok, ktorý sa zhoduje s rozumom a s Božím zákonom, alebo naopak, mylný úsudok, ktorý sa od nich vzdaluje (KKC 1786). Človek je vždy povinný poslúchať istý úsudok svojho svedomia. Stáva sa však, že morálne svedomie je v nevedomosti. ... Túto nevedomosť často možno pričítať osobnej zodpovednosti. Stáva sa to vtedy, „keď sa človek málo stará o hľadanie pravdy a dobra a keď hriechne návyky postupne takmer úplne zaslepia svedomie (GS 16)“ (KKC 1790, 1791).

John Kippley používa na ilustráciu mylného svedomia výrok Adolfa Eichmanna, ktorý riadil Hitlerovu kampaň masového vyvražďovania Židov. Na svoju obhajobu povedal: „Konal som podľa svojho svedomia.“ Môžeme tvrdiť, že Eichmann klamal? Možno naozaj uveril Hitlerovej ideii o čistej rase. Ak to tak bolo, mal mylné svedomie. A predsa by sme povedali: „To nie je ospravedlnenie“.⁵

4 Porov. Hahn, S. a K.: *Naše cesta do katolíckej Cirkve*, s. 77.